

Ryszard Żmuda

"Biblioteki Kartuzji Kaszubskiej oraz jej konwentów filialnych w Berezie Kartuskiej i Gidlach", Krzysztof Nierzwicki, Pelpin 2001 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 18/2, 335-338

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

których odpowiedzialność za emigrację stawała się aspektem jednoczącym Polaków na różnych kontynentach. Dzisiaj odpowiedzialność za Polaków na obczyźnie rozkłada się w inny sposób. Można żywić nadzieję, że praca Księdza Arcybiskupa nie pozostanie jedynie historycznym zapisem, lecz stanie się przyczynkiem do jeszcze lepszego zrozumienia fenomenu duszpasterstwa migracyjnego i wydobycia ewangelizacyjnych szans.

Ks. Jerzy Swędrowski

Krzysztof N i e r z w i c k i, *Biblioteki Kartuzji Kaszubskiej oraz jej konwentów filialnych w Berezie Kartuskiej i Gidlach*. Pelplin 2001, ss. 588.

W drugiej połowie XX wieku i w pierwszym dziesięcioleciu XXI stulecia powstała znaczna ilość opracowań o bibliotekach kościelnych, w tym zakonnych. Pewna ich część to dysertacje oraz prace magisterskie i licencjackie. Wymieniona tematyka stanowi dla wielu autorów ciekawą i egzotyczną problematykę badawczą. Z pożytkiem dla dobra nauki w naszym kraju, m.in. bibliotekoznawstwa i historii Kościoła, powinny być nadal kontynuowane i podejmowane nowe tematy z tego zakresu¹.

Prezentowane dzieło jest rozprawą doktorską, której promotorem był prof. dr hab. Janusz Tondel (Toruń – UMK), a recenzentami: prof. dr hab. Barbara Bieńkowska (Warszawa – UW) i prof. dr hab. Kazimiera Maleczyńska (Wrocław – UW). Obrona dysertacji odbyła się 7 XI 2000 r. w Instytucie Bibliotekoznawstwa Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego.

Dla podkreślenia wyjątkowej wartości dysertacji Krzysztofa Nierzwickiego, który otrzymał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliologii, warto przytoczyć cytaty fragmentów opinii napisanych przez uczonych recenzentów. Profesor B. B i e ņ k o w s k a: – „Kwerenda przeprowadzona została wzorowo, z dużym nakładem pracy i umiejętności[...]. Warstwa heurystyczna rozprawy zasługuje więc na wysoką ocenę[...]. Monografia trzech wymienionych w tytule bibliotek kartuskich przygotowana została z wszelkimi wymogami i możliwościami wiedzy bibliologicznej i historycznej[...]. Istotną zaletą pracy jest jej głęboka erudycyjność” i profesor K. M a l e c z y ņ s k a: „Praca została skonstruowana bardzo jasno i logicz-

¹ Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES (prezes: ks. dr Jerzy W i t c z a k, dyrektor biblioteki PWT i MWSD we Wrocławiu), która dysponuje biblioteką cyfrową (<http://www.digital.fides.org.pl>) powinna zadbać o to, aby maszynopisy rozpraw doktorskich oraz prac magisterskich i licencjackich, poświęcone bibliotekom kościelnym, a opracowane w różnych polskich uczelniach, po digitalizacji zostały udostępnione w bibliotece wirtualnej FIDES. Autorzy natomiast mogą ułatwić to przedsiębiorstwu, aby w tej formie służyły innym do dalszych prac naukowych, niezależnie od opublikowanych w całości lub fragmentach w postaci artykułów na łamach różnych czasopism.

nie[...]. Dzieje poszczególnych klasztorów i ich bibliotek zostały przedstawione szczegółowo[...]. Praca łączy w sobie cechy monografii i syntezy”.

Autor recenzowanej publikacji, jest młodym, prężnym i z perspektywami nauczycielem akademickim, ze znacznym dorobkiem naukowym, liczącym ponad 40 cennych publikacji, dydaktycznym w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej / Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz organizacyjnym, pełniąc funkcję dyrektora bibliotek uczelnianych: Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu².

Książka została starannie opracowana i estetycznie wydana w nakładzie 500 egzemplarzy przy pomocy finansowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Urzędu Gminy w Kartuzach oraz Stowarzyszenia „Kolegiata Kartuska w Kartuzach”. Wygląda bardzo okazale, to zasługa kościelnej oficyny drukarskiej i wydawniczej „Bernardinum”, która cieszy się zasłużoną renomą (<http://www.Bernardinum.com.pl>). Udostępniono ją również w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://www.kpbc.umk.pl/Libra>).

Publikacja stanowi wartościową pozycję z zakresu księgoznawstwa, która została poświęcona pomorskim bibliotekom klasztornym kontemplacyjnego zakonu kartuzów³. Wyróżnia się, jak już podkreślano, erudycją wśród zarejestrowanych w spisach bibliograficznych opracowań dotyczących bibliotek kościelnych⁴.

Układ dysertacji. – składa się z 3 rozdziałów, w których zaprezentowano historię ksiąźnic w Kartuzi Kaszubskiej, Berezie Kaszubskiej i Gidlach – na tle dziejów zako-

² E. B u s s e – T u r c z y ń s k a, *Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce*. „Forum Bibl. Med.”. R. 2: 2009, nr 1, s. 12, portr.; R. Ż m u d a, *Dr Krzysztof NIERZWICKI (ur. 1969) bibliotekoznawca, księgoznawca, adiunkt, kustosz dyplomowany, dyrektor Biblioteki Naukowej CM UMK i Biblioteki Uniwersyteckiej UMK*. „Forum Bibl. Med.”. R. 4: 2011 nr 2 (w druku).

³ J. M a r e c k i, *Zakony w Polsce*. Kraków 1997 s. 49; *Kartuzi, teksty, książki, biblioteki*. Red. S. L o r e n z, E. P o t k a ń s k i. Warszawa 1999; M. D a n i l u k, M. S t r a s z e w i c z, E. P o t k o w s k i, *Kartuzi, zakon mniszy z opactwem macierzystym w Chartreuse (Francja)*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 8. Lublin 2000, **szp. 915-922, bibliogr.**; *Dzieje i działalność kartuzów* dokumentuje seria wydawnicza *Analecta Cartusiana*. Salzburg 1970 T. 1.

⁴ A. P a b i n, *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1901-1965*. „Studia Theologica Varsoviensia”. R. 8: 1970, nr 2 s. 349-368; Toż za lata 1966-1979 oprac. R. Ż m u d a. T a m ż e. R. 19:1981, nr 2 s. 245-285; M. J a n i a k, K. B e d n a r s k a – R u s z a j o w a, *Archiwa i biblioteki kościelne w publikacjach polskich. Bibliografia*. „Fides”. R. 3: 1997, nr 1/2 s. 78-172; R. 5: 1999, nr 1 s. 7-67; R. Ż m u d a: *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1980-1990*. „Saeculum Christianum”. R. 8: 2001, nr 2 s. 181-249; Toż za lata 1991-2000. T a m ż e. R. 11: 2004, nr 1 s. 179-246; Toż za lata 2001-2010 (w opracowywaniu); W. W. Ż u r e k, *Biblioteki Kościoła katolickiego w Polsce: informator*. Kielce 2005; J. T o n d e l, *Inkunabuly w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Pelplin 2007; R. Ż m u d a, *Materiały do bibliografii o bibliotekach kościelnych w Polsce 1945-2000*. Łódź 2009 (dokument elektroniczny); Spisy bibliograficzne o bibliotekach i zgromadzeniach zakonnych męskich i żeńskich udostępniłem również w bibliotece wirtualnej FIDES (<http://www.digital.fides.org.pl>)

nu kartuzów, w obrębie których zastosowano podrozdziały: źródła i stan badań, geneza oraz dzieje biblioteki, funkcjonowanie biblioteki, księgozbiór, użytkowanie księgozbioru, kasata kartuzji i dalsze jego losy księgozbioru.

Przeglądając omawianą książkę, która powinna zainteresować również bibliofilów, można wzbogacić swoją wiedzę o dziejach zakonu kartuzów (XI-XIX w.), poznając w trzech bibliotekach: rodzaje zbiorów, ich liczebność, zawartość treściową zasobów, sposoby nabycia, dary, zakupy i wytworzone we własnych skryptoriach proveniencji polonica, oraz podziwiać przepiękne ilustracje opraw wybranych egzemplarzy, architekturę sakralną i inne fotografie, bardzo wysokiej jakości.

Autor oprócz wstępu i zakończenia, wykazu źródeł i opracowań, sporządził cztery bardzo ważne aneksy, w tym katalogi inkunabułów i rękopisów, spis ilustracji, indeks nazwisk i streszczenie w języku niemieckim. Twarda okładka z kopią drzeworytu zaprojektowane przez Ryszarda Rogaczewskiego dodatkowo podnosi walory graficzne opracowania. Umieszczając przypisy pod tekstem zastosował najlepsze rozwiązanie, które ułatwia konfrontowanie tekstu z odsyłaczami, ponieważ to co najprostsze jest najlepsze.

Kilka krytycznych uwag nie obniża wcześniej wyeksponowanych zalet. Szkoda, że czarne wykresy nie są kolorowe. Indeks osobowy powinien objąć wszystkie nazwiska występujące w książce, natomiast pominięto je z przypisów, bibliografii załącznikowej i aneksów. Trudno zrozumieć brak indeksu nazw geograficznych, które licznie pojawiają się w dysertacji. W wykazie literatury nazwiska autorów, a przy pracach zbiorowych pierwsze wyrazy tytułów można było rozstrzelić i podać pełnie imiona ich twórców, nie tylko inicjały. Wydawnictwa informacyjne (encyklopedie, słowniki, informatory, bibliografie, katalogi) zostały pomieszczone w jednym układzie alfabetycznym, przez co nie zostały właściwie wyeksponowane.

Dzieła tej klasy nie powstają zbyt często⁵. Dlatego przyznana Autorowi nagroda naukowa II° (2001) JM Rektora UMK, była znacznie zaniżona i słusznie mocno zadziwiła promotora dysertacji, który dał temu wyraz w opinii wszechstronnego dorobku K. Nierzwickiego przy okazji jego awansu na funkcje dyrektorskie.

Prezentowana książka dra Krzysztofa Nierzwickiego⁶ może być także ozdobą prywatnego księgozbioru. Jest do nabycia w księgarniach internetowych oraz dostępna

⁵ Rozprawy doktorskie pracowników bibliotek medycznych bywają przygotowane na różnym poziomie. Najwięcej jest dobrych, ale trafiają się również znakomite (Wrocław 2000 – 620 s.) i mierne (Łódź 2010 – 62 s.). W tej ostatniej trudno się zorientować o wkładzie jaki wniosła do nauki.

⁶ Prezentowana recenzja rozprawy doktorskiej Krzysztofa N i e r z w i c k i e g o pt.: Biblioteki Kartuzji Kaszubskiej oraz jej konwentów filialnych w Berezie Kartuskiej i Gidlach. - Pelplin: Wyd. i druk. Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”, 2001. – 588, [3] s. : il., tab., wyk., tabl. [13] k., bibliogr., Zsfg ; 24 cm ; ISBN 83-88935-12-7; została ogłoszona drukiem na łamach czasopisma *Fides* 2011 [R. 14] nr 1/2 s. 220-224. Niestety mgr inż. Dorota G ó r s k a z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, robiąc „korektę” i zmieniając w tekście opisy bibliograficzne spowodowała błędny zapis nazwiska autora [s. 220 jest Niedrzwicki, było i powinno być

w bibliotekach naukowych, zwłaszcza uniwersyteckich o profilu ogólnym i w wersji elektronicznej Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej (<http://www.kpbc.umk.pl/Libra>).

Ryszard Żmuda

Nierzwicki], który również powtórzono w spisie treści w języku polskim [s. 231] i angielskim [s. 234].